

Ako je ljudski život svetinja, onda za nj vrijedi staro pravilo: "Sancta sancte tractanda sunt" (ono što je sveto treba tretirati na svet način). To pravilo vrijedi i za milosni i za tjelesni život. Uvijek i bez iznimke. A osobito vrijedi za one 3 bitne faze životne svetosti:

- u začecu i rađanju (tu vidimo važnost obitelji i za ljudski život),
- u provođenju čestitog zemaljskog života (važnost ćudoređa!),
- u njegovu svetom završetku: lijepa kršćanska smrt, ulaz u eshaton.

2. I naravni i božanski zakon traži od nas da budemo biofilni (ljubitelji života) a ne nekrofilni (grobari života). I naš hrvatski narod - osobito u ovoj katastrofalnoj fazi izumiranja - očekuje od nas stvaranje kolijevki a ne grobnica. Tragična je i bolna činjenica da neke hrvatske majke ubiše više hrvatske djece nego četnici...

I zato nam, evo, Crkva preko svojih biskupa poručuje: BUDITE EVANGELIZATORI I APOSTOLI ŽIVOTA!

Živan Bezić

HRVATSKI PRIJEVOD KATEKIZMA PIJA X.

Veliki katekizam proglašen od sv. Pija X., Biblioteka "Klasici katoličke kulture" 1, Verbum, Split 1992, 272 stranice.

Nije mi poznato da li se je netko već kritički osvrnuo na hrvatski prijevod *Velikog katekizma* proglašenog od pape Pija X.¹ Iako su već prošle tri godine od ovoga izdanja, ipak bih želio ukazati na mnoge nejasnoće s obzirom na to da je ovo izdanje dobilo sva moguća odobrenja "odozgo", a da možda nisu svjesni, ni sam priređivač ni crkvene strukture, što je prevedeno, odobreno i izdano s ovim katekizmom. Ne znam točno razlog (moglo bi se pretpostavljati) zbog čega je izabran upravo ovaj katekizam između tolikih drugih, preveden upravo u ovo vrijeme, tehnički opremljen na zavidnoj razini, tiskan neskromno u 2000 primjeraka, ali radi stvarne i potpune istine želim iznijeti osnovne podatke o katekizmima pape Pija X. i na temelju njih dati neke kritičke primjedbe na sam hrvatski prijevod.

Naime, tko god je barem malo upućen u katekizme pape Pija X., znade da se radi o dva katekizma: prvi je izdan godine 1905., drugi 1912. Iako im Pio X. nije stvarni autor, ovi katekizmi se u katehetskoj praksi s pravom nazivaju njegovim imenom, jer su po njegovu nalogu propisani i objavljeni. Onaj prvi katekizam bio je kratka vijeka, te je izdan po drugi i posljednji put 1906. godine, a sam papa Pio X. imenuje komisiju 1910. godine za izradu novog katekizma, koji će biti

¹ Usp. *Veliki katekizam proglašen od sv. Pija X.*, Verbum, Split 1992.

objavljen po nalogu istoga pape 1912. godine. Ovaj posljednji će zaživjeti i obilježiti katehetsku djelatnost u Italiji više od pola stoljeća. Stoga, kad se govori o katekizmu Pija X. (u jednini), obično se misli na ovaj posljednji iz 1912. godine.²

1. *Katekizam iz 1905: Sažetak kršćanskog nauka propisan od Njegove svetosti pape Pija X. biskupijama rimske pokrajine.*³

Ovaj katekizam (kompendij), sastavljen po klasičnom modelu pitanja i odgovora, sastoji se od tri dijela:

1) Prve spoznaje (prime nozioni) - namijenjen djeci do sedme godine i ima 42 formule.

2) *Kratki katekizam* (Catechismo breve) - namijenjen djeci koja se pripremaju za prvu pričest i ima 313 formula.

3) *Veći katekizam* (Catechismo Maggiore) - namijenjen djeci "već poučenom" i ima 993 formule. Osim ovoga glavnog dijela, u "Većem katekizmu" slijede Nauk o blagdanima Gospodnjim, BDM i svetaca sa 219 formula; zatim Kratka povijest religije, u kojoj se donosi (sveukupno 142 broja) u kratkim crtama starozavjetna, novozavjetna i crkvena povijest, te na koncu, Dodatak s najosnovnijim molitvama i katehetskim formulama koje svaki kršćanin treba znati napamet.

Da bi se imao pravi uvid u ovaj kompendij kršćanskog nauka i njegovo ostvarenje, potrebno je poznavati katehetsko stanje toga vremena u Italiji, te pokušaj pape Pija X. da riješi mnoge probleme koje je on sam uviđao još kao svećenik i kateheta, kao biskup u Mantovi i patrijarh u Veneciji. Postavši papa, programatski je želio provesti ne samo katehetsku već sveopću obnovu Crkve ("Instaurare omnia in Christo").⁴ Poznata je i njegova enciklika "Acerbo nimis" (1905.) u svrhu promicanja katehetske obnove.

Ovdje ne želimo ulaziti u dublje analize stanja nego samo nabrojiti neke čimbenike koji su utjecali na inicijativu o kompilaciji novoga katekizma. Naime, čitava Italija je bila crkveno podijeljena u 17 biskupskih pokrajina, te nije bilo jedinstvenog i ujednačenog katehetskog djelovanja. Veliko mnoštvo privatnih, lokalnih i dijecezanskih katekizama, koji su bili u uporabi, stvarali su konfuziju i nesnalaženje, pa

² Najosnovnije podatke o katekizmu Pija X. vidi u: U. Gianetto, *Catechismo di Pio X.*, u: J. Gevaert (a cura di), *Dizionario di catechetica*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1986, str. 121-122.

³ Naslov u izvornom izdanju jest sljedeći: *Compendio della dottrina cristiana prescritto da sua santità Papa Pio X alle diocesi della provincia di Roma*, Tipografia Vaticana, Roma 1905.

⁴ Za jedno temeljito poznavanje katekizama Pija X., društveno-crkvenih prilika u kojima su nastali, katekizama koji su im prethodili, te općenito katehetskog stanja u Italiji na prijelazu iz prošloga u naše stoljeće, upućujemo na vrlo iscrpno znanstveno djelo: L. Nordera, *Il Catechismo di Pio X. Per una storia della catechesi in Italia (1896-1916)*, LAS, Roma 1988.

nije čudno da se sve više provlačio zahtjev Papi za izdavanje jednog jedinstvenog katekizma. Katehetska obnova i ujednačeno katehetsko djelovanje u cijeloj Italiji bila je želja Papina i gotovo svih talijanskih biskupa toga doba. To se je pokušalo ostvariti izdavanjem jednog jedinstvenog katekizma koji bi vrijedio za cijelu Italiju i koji bi se sigurno proširio po čitavom katoličkom svijetu. Međutim, model jedinstvenog katekizma ipak nije prihvaćen.⁵ Takav pokušaj (catechismo unico) nije uspio ni na Tridentskom ni na Prvom vatikanskom koncilu, iako je u to vrijeme katekizam još uvijek bio jedino i isključivo katehetsko sredstvo, pa se još i danas u mnogim krugovima upotrebljava izraz "katekizam" kao sinonim za vjeronauk, katehezu i katehizaciju.

Kompendij kršćanskog nauka proglašen od Pija X. jest plod ujedinjenja triju već postojećih katekizama: lombardijsko-pijemontskoga katehetskog kompendija (1896.),⁶ emilijanskog formulara (1899.-1900.)⁷ i toskanskog katekizma (1903).⁸ Sva tri ova katekizma imaju svoj bliži izvor u katekizmu M. Casatija (1772.).⁹ Istina, Pijev katekizam nije čista kompilacija ovih triju katekizama, jer sadrži oko 150 potpuno novih formula, koje su očiti plod neoskolastičke teologije i Prvog vatikanskog sabora.¹⁰ Kompendij zadržava klasični model pitanja i odgovora, dok mu je struktura peterodijelna (simbol, molitva, zapovijedi, sakramenti i kreposti), i očito upućuje na utjecaj Casatijeva katekizma.

Mnogo očekivan i pripreman, Pijev kompendij nije ispunio očekivanja. Objavljen 1905. godine, kako stoji u njegovu naslovu, bio je propisan samo za rimsku pokrajinu, iako ni u samome Rimu nije bio potpuno prihvaćen ni zaživio. Naišao je odmah na brojne kritike, doživio je samo dva izdanja (drugo izdanje god 1906.), te je upućen zahtjev s mnogih strana za izdavanje novoga, jednostavnijeg i

⁵ Usp. L. Nordera, nav. dj., str. 149-153.

⁶ *Compendio della dottrina cristiana prescritto dagli arcivescovi e vescovi della Lombardia e del Piemonte alle loro rispettive diocesi*, Tipografia Pontificia S. Giuseppe, Milano 1896. Opširnije o njemu vidi u: L. Nordera, nav. dj., str. 63-94.

⁷ *Compendio della dottrina cristiana prescritto alle loro diocesi dagli arcivescovi e vescovi della regione emiliana*, Tipografia Arcivescovile, Bologna 1900. Opširnije o njemu vidi u: L. Nordera, nav. dj., str. 95-123.

⁸ *Piccolo catechismo per la diocesi della Toscana*, Tip. Arciv. Edit. S. Bernardino, Siena 1903. Opširnije o njemu vidi u: L. Nordera, nav. dj., str. 125-141.

⁹ *Compendio della dottrina cristiana pubblicato per ordine dell'illustrissimo e reverendissimo monsignore Michele Casati vescovo di Mondovì ad uso della sua diocesi*. Prima edizione. Con nuove aggiunte di alcune istruzioni sopra le principali solennità della chiesa, ecc., Per gli Eredei Avondo Stampatori Arciv. e dell'Illustrissima Città, Torino MDCCLXXII. Opširnije o Casatijevu katekizmu vidi u: P. Braido, *Lineamenti di storia della catechesi e dei catechismi dal "tempo delle riforme" all'età degli imperialismi (1450-1870)*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1991, str. 159-161.

¹⁰ Usp. U. Gianetto, *Catechismo di Pio X*, u: J. Gevaert (a cura di), nav. dj., str. 121-122.

učenicima prilagodljivijeg katekizma. Karakterističan je po svojoj velikoj stilskoj i teološkoj preciznosti pod utjecajem neoskolastičke teologije, tako da se nameće kao jedan manual iz apologetike, dogmatike i morala, a ne kao katekizam namijenjen djeci i mladima. Biblijska i povijesnospasenjska dimenzija gotovo je potpuno zanemarena, ako se izuzme na koncu donesena kratka povijest religije. Više je usmjeren na obranu vjere od raznih modernističkih strujanja nego na odgajanje u vjeri. Pitanja i odgovori su tako koncipirani da ne diraju svijet vjeroučenika, daleki su od konkretnog života. Nedostatak mu je i pretjerana opširnost s kojom se je htjela postići prvenstveno doktrinarna kompletnost. Zamjera mu se i loša harmonizacija između Kratkog i Većeg katekizma.¹¹ Uspjeh ovog kompendija bio je dakle vrlo kratkotrajan, a sve su kritike išle u prilog izdavanja novog katekizma, koji će ugledati svjetlo dana 1912. godine.

2. *Katekizam iz 1912.: katekizam kršćanskog nauka objavljen po nalogu Njegove svetosti pape Pija X.*¹²

Neposredni rad na izradi novog katekizma počinje 1910. godine kada papa Pio X. imenuje komisiju u tu svrhu. Priprema traje dvije godine mukotrpnog rada koji je dao šest redakcijskih predložaka, da bi konačno katekizam bio objavljen godine 1912. S njim se je pokušalo nadići didaktičke poteškoće prethodnog katekizma i tako olakšati učenje napamet, skratiti sadržaj da bi bio prikladniji za vjeronauk u školi i u župi, te izvršiti izbor iz sadržaja koji će biti bliži svijetu i dobi vjeroučenika. Treba naglasiti, novi katekizam nije samo revizija prethodnoga, iako su mnoge formule ostale identične. Klasični model pitanja i odgovora ostao je isti, ali je potpuno promijenjena katekizamska struktura, do tada nepoznata u talijanskim katekizmima. Prethodni peterodijelni kompendij zamijenjen je trodijelnim katekizmom (vjerovanje, zapovijedi, milost). Utjecaj je to francuskih katekizama iz XVII. stoljeća i posebno Deharbeova neoskolastičkog katekizma,¹³ koji je obilježio njemačku katehezu u drugoj polovici XIX. stoljeća. Moral i zapovijedi dolaze na drugo mjesto, ispred nauka o milosti, sakramentima i molitvi. Sadržaj i struktura katekizma prepoznatljivi su u 27 pitanja: "Za živjeti po Božju, što trebamo činiti?" i odgovoru: "Za živjeti po Božju, trebamo vjerovati u od njega objavljene istine i obdržavati njegove zapovijedi, s

¹¹ Usp. L. Nordera, nav. dj., str. 165-182.

¹² Naslov u izvornom izdanju jest sljedeći: *Catechismo della dottrina cristiana pubblicato per ordine di sua santità Papa Pio X*, Tipografia Poliglotta Vaticana, Roma 1912.

¹³ *Katholischer Katechismus oder Lehrbegriff, nebst einem kurzen Abriss der Religionsgeschichte von Anbeginn der Welt bis auf unsere Zeit. Für die Jugend sowohl als für Erwachsene*, Regensburg 1847. Više o Deharbeovu katekizmu vidi u: P. Braidu, nav. dj., str. 381-383.

pomoću njegove milosti koja se postiže preko sakramenata i molitve." Uz ova tri stožerna dijela (vjera, moral i milost) sa 433 formule, katekizmu prethodi kratko poglavlje u kojem su donesene svagdanje molitve, katehetske formule i prve spoznaje, te na kraju slijede tri dodatka.¹⁴ Shematski izgleda ovako:

- *Molitve i formule;*
- *Prve spoznaje o kršćanskoj vjeri* (pitanja 1-27);

1. dio: *Vjera* (pitanja 28-160);
2. dio: *Moral* (pitanja 161-266);
3. dio: *Milost* (pitanja 267-433);

Dodatak:

- 1) *Kratki naglasci iz povijesti božanske objave;*
 - 2) *Kratki naglasci o kršćanskim blagdanima;*
 - 3) *Upozorenja kršćanskim roditeljima i odgojiteljima;*
- Abecedni Sadržaj materije.

Katekizam je namijenjen mladima (svakako dobi poslije prve pričesti)¹⁵ i odraslima, i obvezatan je za rimsku pokrajinu. Međutim, ubrzo se proširio po čitavoj Italiji i prevodio na druge jezike. Bio je praktički jedinstveni katekizam za Italiju sve do početka sedamdesetih godina, kad su se počeli objavljivati najnoviji talijanski katekizmi za različite dobi, objedinjeni pod zajedničkim naslovom "Katekizam za kršćanski život".

Katekizam, bez sumnje, ima svoje pozitivne kvalitete: tekst jest kratak, ali potpun i ne nedostaje mu nijedan bitni element; ističe se pravovjernošću i preciznošću; jezično napisan na zavidnoj razini. Ali ipak, uza svu njegovu dosta dobru prihvaćenost i raširenost, gledano iz današnje katehetske perspektive i pokoncilskih katehetskih gibanja u čitavom svijetu, možemo ustvrditi da ovaj katekizam nije bio početak toliko željene katehetske obnove, nego naprotiv, vrhunac i završetak jednog dugog razdoblja od Luthera do Pija X. To vrijeme, iz katehetske perspektive, možemo nazvati "razdobljem katekizma", kada je katekizam-knjiga bio gotovo jedino sredstvo u poučavanju i odgajanju u vjeri.¹⁶

Već u pripremi ovog katekizma čuli su se mnogi prijedlozi, koji su isključivali ovakav tip neoskolastičkog katekizma prema modelu suhoparnih pitanja i odgovora. Spomenimo samo neke: katekizam prilagođen stvarnom iskustvu učenika, kako bi se stvarala integracija vjere i života; sastavljanje više katekizama za različite dobi i kategorije

¹⁴ Iscrpnije informacije o pripremi, nastanku, strukturi i sadržaju katekizma vidi u: L. Nordera, nav. dj., str. 383-414.

¹⁵ Izraz "mladima" ("giovanetti") treba uzeti u vrlo širokom značenju. Pio X. s dekretom "Quam singulari" pomiče dob za primanje prve pričesti od 11/12 godina na 7/8 godina (dob razuma).

¹⁶ Usp. U. Gianetto, *Catechismo di Pio X*, u: J. Gevaert (a cura di), nav. dj., str. 122.

vjernika; katekizam koji će promicati ne samo znanje nego odgoj i formaciju cjelovitog čovjeka i kršćanina; katekizam koji će se temeljiti prvenstveno na povijesti spasenja i Bibliji, a ne samo iznositi apstraktne vjerske istine daleke od života.¹⁷ Iako je bilo parcijalnih ostvarenja ovakvih pokušaja, ove postavke doživjet će svoj potpuni procvat u pokoncilskoj obnovi kateheze. Vrijedno je spomenuti ovdje rad dvojice talijanskih kateheta (Lorenzo Pavanelli i Luigi Vigna), koji su metodološki i didaktički preradili Pijev katekizam, izdajući ga u šest manjih volumena za šest razreda osnovne škole pod zajedničkim naslovom "Moja vjera, moj život" (1913.). U njih su ugradili didaktičke tekstove cikličko-intuitivnog karaktera, metodom progresivnog učenja pokušali su približiti otajstva vjere svijetu učenika, te brojnim tumačenjima i ilustracijama prilagoditi katekizamsku teologiju njihovim spoznajnim mogućnostima. Iako kritiziran s različitih strana, ovaj je katehetski pothvat bio vrlo dobro prihvaćen sve do početka II. svjetskog rata.¹⁸

Sve u svemu, katekizam pape Pija X. iz 1912. godine plod je teološko-katehetskog promišljanja svog vremena i kao takvoga ga treba vrednovati. Ako ga promatramo iz današnje perspektive, on više ne odgovara suvremenoj katehetskoj praksi. Ali, moramo ustvrditi, promatran iz onog vremena, iako nije odgovorio na mnoge zahtjeve, svrstava se među uspješnije katekizme, a to je potvrdio svojim brzim širenjem po Italiji i prevođenjem na druge jezike. Uostalom, bio je osnovni temelj u katehezi u Italiji u razdoblju od šezdesetak godina. Stoga, kada katehetski teoretičari govore o katekizmu Pija X., misle na ovaj posljednji iz 1912., jer je sam Papa bio uključeniji u njegovu pripremu i jer je doživio veći uspjeh i proširio se po svijetu.

3. Osvrt na hrvatski prijevod

Da bi se mogao dati utemeljen kritički osvrt na hrvatsko izdanje Velikog katekizma Pija X., potrebno je bilo dati jedan sažeti uvid u Pijeve katekizme. Naime, o čemu se radi? Iz vrlo kratke i štire uvodne napomene nepotpisanog autora (valjda priređivača!) na sedmoj stranici, uopće se ne zna o kojem je katekizmu riječ. Još tragičnije, to ne zna niti sam priređivač, niti cenzor i teološki lektor objedinjen u jednoj osobi. Očito, aludira na katekizam iz 1912. kad za njega tvrdi da je "jedino ovakvo djelo u ovome stoljeću, univerzalno i važeće za čitav katolički svijet" (str. 7), te ga stoga prilaže hrvatskom čitateljstvu kao "povijesni dokument neprolazne i jedinstvene vrijednosti za svako tumačenje doktrinarnih sadržaja vjere" (str. 7). Čudne, naivne i

¹⁷ Usp. U. Gianetto, *Nuove forme di catechesi e loro rapporto con i catechismi nell'area italiana e francese nel sec. XX*, u: E. Alberich e U. Gianetto, *Il catechismo ieri e oggi*, Elle Di Ci, Leumann (Torino) 1987, str. 52-57.

¹⁸ Usp. L. Nordera, nav. dj., str. 443-447; U. Gianetto, *Nuove forme di catechesi...*, nav. dj., str. 58-60.

presmione su ove tvrdnje za sve one koji barem malo poznaju katekizme pape Pija X. Da je kojim slučajem preveden stvarno onaj posljednji Pijev katekizam iz 1912. godine, mnogo uspješniji i poznatiji, ova uvodna napomena bila bi koliko toliko realnija i prihvatljivija.

Naš priređivač je preveo, zapravo treći dio Kompendija kršćanskog nauka iz 1905. godine, tj. *Veći katekizam*¹⁹ (Catechismo Maggiore), kako smo mogli vidjeti na prethodnim stranicama. Ovaj katekizam nije uopće bio "univerzalan i važeći za čitav katolički svijet", nego, kako mu sam naslov kaže, "propisan biskupijama rimske pokrajine". Iako je bilo inicijativa, posebno na Tridentском i Prvom vatikanskom saboru, da se objavi univerzalni katekizam, ta ideja nije realizirana sve do najnovijega Katekizma Katoličke crkve, iako ni on nije univerzalan u ekskluzivističkom smislu, nego, dapače, "polazna točka za katekizme i priručnike koji se sastavljaju u raznim zemljama" (KKC 11). Nadalje, naivno je i bespredmetno ustvrditi da je to "povijesni dokument neprolazne i jedinstvene vrijednosti", kad on uopće nije bio adekvatno prihvaćen ni u Rimu, a kamoli šire, pa i sam papa Pio X. sa svim ostalim relevantnim katehetskim stručnjacima toga doba zahtijeva njegovu reviziju, koja će se ostvariti 1912. godine. K tome, da stvar bude još naivnija, priređivač uvrštava ovaj katekizam u novoosnovanu biblioteku "Klasici katoličke kulture", očito i u tome kopirajući tendenciozni talijanski "izvornik". Svima je poznato što to znači biti klasik, npr. u književnosti, filozofiji, teologiji ili katehatici: djelo ili autor na koga se svi pozivaju u nekoj određenoj materiji.

Naravno, ne stoji ni sljedeća tvrdnja iz Napomene priređivača: "Pridržavajući se izvornika, sve tekstove objavljujemo u integralnoj verziji, s razumljivim jezičnim prilagodbama i neznatno skraćenim povijesnim tumačenjima." Konzultiravši talijanski tekst, na koji se naš priređivač poziva na četvrtoj stranici,²⁰ treba naglasiti da on uopće nije izvornik, nego isto tako u mnogim elementima vrlo tendenciozno izdanje. Zato je i hrvatski prijevod tendenciozan, ali čini mi se, više iz neznanja nego iz htijenja. I same bilješke, na kraju katekizma, koje ažuriraju neke odgovore prema nauku Drugoga vatikanskog sabora, nisu djelo našeg teološkog lektora nego uglavnom prevedene s talijanskog "izvornika". Radi se uglavnom o "aggiornamentu" općih crkvenih zapovijedi, sakramentalnih formula, liturgijske godine, dogme o Marijinu uznesenju na nebo, itd. Toj tvrdnji odgovara i činjenica da je i sama Napomena priređivača, u kojoj se ističe univerzalnost, neprolazna vrijednost i integralna verzija, uglavnom prevedena a ne samostalno napisana. Usput rečeno, među talijanskim

¹⁹ Izraz "Veći katekizam" a ne "Veliki" nalazi se i u hrvatskom prerađenom izdanju katehetskog leksikona. Usp. U. Gianetto, *Katekizam Pija X*, u: M. Pranjić, *Religijsko-pedagoško-katehetski leksikon*, KSC, Zagreb 1991, str. 350-358.

²⁰ *Catechismo Maggiore promulgato da san Pio X*, Edizioni Ares, Milano 1988.

izdavačkim kućama, "Ares" iz Milana je poznata po katoličkim izdanjima desne konzervativne orijentacije.

Naši angažirani katolički laici dobili su sve moguće "blagoslove odozgo" za izdavanje ovog katekizma: "Nihil obstat" od službenog cenzora za knjige; "Imprimatur" od Nadbiskupskog ordinarijata; "teološku lekturu" od biskupskog povjerenika za školski vjeronauk; te Popratnu riječ na početku koju je napisao splitsko-makarski nadbiskup (str. 5-6). Mišljenja sam da ovo djelo nema uopće potrebe za tolikom "crkvenom podrškom". Simptomatično je da uz ime teološkog lektora stoji njegova služba "biskupski povjerenik za katekizam u školi". Je li to slučajna pogreška? Svakako, aludira na povratak unatrag, kad se izraz "katekizam" poistovjećivao s katehezom. Ovdje, još više, katekizam postaje sinonim za školski vjeronauk. U popratnoj riječi nadbiskup s pravom upozorava na potrebu upoznavanja sigurnog kršćanskog nauka, poglavito u ovom našem postkomunističkom vremenu. Bez sumnje, ovaj prevedeni katekizam je pravovjeran, ali po svojoj nadiđenoj metodi pitanja i odgovora nije ni primjeren ni preporučljiv suvremenom čovjeku i kršćaninu koji želi upoznati ili produbiti kršćansku vjeru.

Što je dakle bila nakana priređivača ovog katekizma? Izdati ga kao povijesni dokument, što bi bilo hvalevrijedno, očito ne, jer bi u tom slučaju posegnuo za stvarnim izvornikom, te ga izdao u fotostat-skom izdanju bez ikakvih dodavanja ili oduzimanja, tj. kompletni kompendij sa sva tri njegova dijela. Naklada od dvije tisuće primjера, vrlo bogata tehnička oprema, posuvremenjenje nekih zastarjelih postavki prema novom koncilskom naučavanju, uvođenje nekih specifičnih hrvatskih molitava, podrška crkvenih vlasti - sve su to pokazatelji da pozorni čitatelj nasluti pravu nakanu izdavanja ovog katekizma. Iako je u katehetskoj teoriji nadiđen tip katekizma i kateheze prema modelu pitanja i odgovora, u katehetskoj praksi on još nije iščezao, ni kod nas ni u svijetu. Mnogi naši župnici, kateheti i katehistice preferiraju ovu metodu, jer su na nju naviknuli i čini im se najlakša. Ako je već ne žele napustiti, iako je osobno nikome ne preporučam, onda neka radije posegnu za sličnim katekizmom izdanim u "Crkvi u svijetu", metodički i sadržajno daleko suvremenijim, koji ima svoj neposredni temelj u Katekizmu Katoličke crkve.²¹ Naime, nitko se u katehizaciji ne odriče nužnosti i vrijednosti određenih "katehetskih formula" koje bi svaki kršćanin trebao poznavati i koje već susrećemo u Novom zavjetu i stalno u tradiciji Crkve. Apostolski Simbol najbolji je primjer sažetih vjerskih formula. U tom pogledu i Katekizam Katoličke crkve donosi kratke sinteze na kraju svakog poglavlja ili

²¹ A. Mateljan (prir.), *Sažetak katoličke vjere. Prema Katekizmu Katoličke crkve (u 300 pitanja i odgovora)*, Crkva u svijetu, Split 1993. Katekizam je izrađen prema: *Sintesi del nuovo catechismo. Domande e risposte, a cura della Redazione delle ESD*, Edizioni Studio Domenicano, Bologna 1993.

članka, da bi ukratko i sažeto istaknuo ono što je najbitnije u konkretnoj uporabi katekizma.

No, da li se možda ne krije neki potih otpor u Crkvi svemu onome što je novo, žaleći za "dobrim starim vremenima"? Poznato je opiranje pokoncilskom katehetskom gibanju u Italiji i Francuskoj kroz propagandu i publikacije starih i nadiđenih katekizama.²² Je li to slučaj i kod nas, upravo u vrijeme kad smo imali prva iskustva s vjeronaukom u školi, ili kad je konačno najavljeno službeno objavljivanje Katekizma Katoličke crkve?! Ako se već nije kanio pružiti integralni povijesni izvornik i ako se već pristupilo jednom određenom posuvremenjenju katekizma, zbog čega onda nisu revidirane i ažurirane stranice iz kratke povijesti Starog zavjeta, poglavito one početne (str. 217-219) koje govore o stvaranju svijeta, stvaranju muškarca i žene, grijehu prvih ljudi, itd.? Njihovo doslovno tumačenje više nitko ne uzima ozbiljno, ni u teologiji ni u katezezi.

Svakako, *Veliki katekizam* proglašen od sv. Pija X. na hrvatskom jeziku nije ispunio svoju svrhu. Naši angažirani katolički laici, ako već imaju žara i sredstava, neka prevedu pokoje kapitalnije teološko ili katehetsko djelo, djelo na koje se pozivaju i crkveno učiteljstvo i svi relevantniji teološki i katehetski mislioci.

Josip Periš

PRIGODNO IZDANJE O RIMSKOM PREDSTAVLJANJU KNJIGE-KATALOGA SALONA CHRISTIANA

Salona christiana vista dall'Urbe, priredili E. Marin, A. Benvenisti i D. Mazzoleni, Split - Roma 1995, 68 str. s ilustracijama (12 u boji i 12 u crno-bijeloj tehnici). Zajedničko izdanje Arheološkoga muzeja u Splitu i Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu.

Pod navedenim naslovom objavljena je mala, ali lijepa i važna knjiga, za koju se slobodno može reći da je po mnogočemu neobična. Njezina je najveće neobičnost u tomu što je to svojevrsna knjiga o knjizi, ali tako da taj izričaj ipak ne treba shvatiti odveć doslovno. U njoj su, naime, tiskani tekstovi izrečeni u povodu rimskoga predstavljanja velike knjige-kataloga *Salona christiana* (opširan prikaz te knjige vidi u: *Crkva u svijetu* 1/1995, str. 90-97), ali ne samo oni, jer u istoj je prigodi, posve razumljivo, rečeno i mnogo toga što se nije izravno odnosilo na samo splitsko izdanje, a sve je ušlo u ovo zanimljivo izdanje.

²² Usp. U. Gianetto, *Edizioni recenti dei catechismi di s. Pio X. Catechismi nuovi o ritorno al passato?*, u "Catechesi" 46 (1977)1, str. 76-77.